

СТАНДАРТИ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ АВІАТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проаналізовано стандарти та методології, які є основою забезпечення розвитку кваліфікації персоналу авіатранспортних підприємств. Ключові слова: розвиток кваліфікації персоналу, стандарти підготовки персоналу, методологія.

В статье проанализированы стандарты и методологии, которые являются основой обеспечения развития квалификации персонала авиатранспортных предприятий. Ключевые слова: развитие квалификации персонала, стандарт подготовки персонала, методология.

Standards and methodologies which are the basis for personnel qualification development implementation are analyzed in this article. Key words: personnel qualification development, personnel training standards, methodology.

Постановка проблеми. Одним з найцінніших ресурсів підприємств та організацій є кадрова сукупність - кваліфікований персонал усіх рівнів здатний ефективно розробляти, адаптувати та впроваджувати стратегію їх функціонування. Оскільки кадрова політика підприємства є одним з найважливіших напрямів стратегії підприємства, ефективність кадрової політики безпосередньо впливає на ефективність її реалізації.

Кадрова політика авіатранспортних підприємств (АТП) подібно до усіх підприємств транспорту та інших високотехнологічних галузей є одним з основних елементів управління, що забезпечує безпеку функціонування авіатранспортних підприємств.

Кадрова політика авіатранспортного підприємства складається з наступних елементів:

- планування та прогнозування потреби у персоналі у довгостроковому періоді;
- організація процесів підбору, найму, адаптації і професійного відбору фахівців та звільнення персоналу;
- розробка, адаптація та впровадження різноманітних методів оцінки та мотивації персоналу до розвитку та ефективної трудової діяльності;
- забезпечення розвитку персоналу;
- формування, адаптація і впровадження корпоративної культури.

Реалізація кадрової політики авіатранспортного підприємства полягає у розробці та впровадженні кадрової стратегії. Складовими кадрової стратегії є:

- планування та прогнозування потреби у кадрах відповідно до існуючої організаційної структури підприємства та номенклатури посад, кількісне та якісне планування штату працівників;
- планування і реалізація процесів підбору, найму, адаптації та

професійного відбору, мотивації та звільнення працівників для формування та підтримки кількісного та якісного складу кадрової сукупності;

- розробка і впровадження механізмів мотивації до розвитку персоналу шляхом планування кар'єри та розвитку їх кваліфікації;

- розробка та впровадження різноманітних заходів з формування, адаптації персоналу;

- впровадження елементів корпоративної культури та інших заходів нематеріальної мотивації персоналу до ефективних трудових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом та розробкою підходів до формування кадрової політики підприємств займалися наступні вчені: Абдулаев А.Н., Дабагян А.В., Михайличенко А.М., Висоцька М.П., Антоненко К.В., Грішнова О.А. та інші.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. У попередніх дослідженнях автори приділяли більше уваги питанням прогнозування потреби у фахівцях та формуванню стратегії кадрової політики, однак, на наш погляд існує необхідність у більш детальному дослідженні процесів розвитку кваліфікації фахівців авіатранспортних підприємств шляхом підготовки та перепідготовки в установах післядипломного навчання профільних ВНЗ.

Мета та виклад основного матеріалу. Метою даної статті є аналіз стандартів та методологій для забезпечення розвитку кваліфікації персоналу авіатранспортних підприємств. Розвиток кваліфікації персоналу шляхом підготовки та перепідготовки, на нашу думку, тісно пов'язаний не тільки з процесами навчання персоналу, а й впливає на елементи кадрової політики пов'язані з процесами підбору та найму, мотивації та планування кар'єри.

Авіатранспортні підприємства, що функціонують на міжнародному ринку авіаперевезень мають дотримуватися усіх стандартів, норм та керівних інструкцій органів що контролюють розвиток авіаційної галузі. У світі існує декілька міжнародних організацій, які розробляють стандарти якості підготовки фахівців АТП:

- Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO);

- Об'єднана європейська авіаційна влада (JAA);

- Міжнародна організація зі стандартизації (ISO);

- Європейська організація управління повітряним рухом (EUROCONTROL).

Серед найбільш значних і впливових факторів на якість підготовки фахівців авіаційної галузі з боку регулюючих органів слід відмітити:

- концепції, стандарти та рекомендації ICAO у галузі підготовки авіаційних спеціалістів, що наведені у додатку 1 до конвенції про міжнародну цивільну авіацію;

- програми навчання для фахівців льотних і льотно-технічних спеціальностей з технічної експлуатації авіаційної техніки на основі Об'єднаних авіаційних вимог (JAR) та Федеральних авіаційних вимог (FAR);

- програми навчання фахівців диспетчерських служб на основі вимог

EUROCONTROL;

- стандарти якості та управління якістю навчання авіаційних спеціалістів на базі стандарту ISO 9001;

- національні стандарти підготовки фахівців авіаційної галузі.

Найбільш високим рівнем стандартів з підготовки авіаційних фахівців вважають стандарт ISO 9001. Управління якістю підготовки фахівців за цим стандартом засновано на ієрархічній структурі документування [1].

Національні стандарти підготовки фахівців авіатранспортної галузі регламентуються наступними документами:

- Правила сертифікації авіаційних навчальних закладів цивільної авіації з підготовки льотного складу (Наказ Міністерства транспорту і зв'язку України від 29.03.2002 №215, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.04.2002 №356/6644).

- Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні (затверджені Наказом Міністерства транспорту і зв'язку України 07.12.1998 №486 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 29.12.1998 №833/3273).

- Наказ Укравіатрансу №236 від 06.12.2000р. "Щодо заходів впровадження змін та доповнень до правил видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні".

- "Положення про організацію навчального процесу", "Керівництво з підготовки авіаційних спеціалістів" та "Стандарт освіти" затверджені Державною авіаційною адміністрацією України.

Кваліфікаційні та освітні вимоги та вимоги до певного досвіду, знань та вмінь системно викладені в документі "Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні". Ці правила є обов'язковими для авіаційного персоналу, що здійснює експлуатацію та технічне обслуговування повітряних суден (ПС) цивільної авіації, використання повітряного простору та обслуговування повітряного руху, підготовку фахівців авіатранспортної галузі в організаціях, зареєстрованих на території України, незалежно від форм власності та відомчої підпорядкованості [2].

Ці правила є основою для розробки навчальних програм підготовки, сертифікації навчальних закладів, експлуатантів та інших організацій, що займаються підготовкою та перепідготовкою фахівців авіатранспортної галузі, а також для інспектування навчальних закладів, підприємств з технічного обслуговування та ремонту авіаційної техніки, підприємств з обслуговування повітряного руху та інших організацій, що експлуатують цивільні ПС. Правила встановлюють вимоги до кандидатів на отримання свідоцтв та кваліфікаційних відміток, порядок сертифікації авіаційного персоналу, процедури видачі, внесення обмежень та вилучення свідоцтв, продовження терміну їх дії т.д.

Для забезпечення процесу інтеграції в ЄС Колегія Міністерства транспорту і зв'язку України прийняла рішення від 25.06.1999р. №26, яке передбачає проведення комплексу робіт з реформування системи підготовки та перепідготовки, підвищення кваліфікації і сертифікації авіаційних

фахівців. Відповідно до цього рішення навчальні заклади, що проводять підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та сертифікацію фахівців авіатранспортної галузі повинні розробити та керуватися у своїй діяльності стандартом освіти, який у свою чергу повинен бути затверджений першим заступником голови Державної авіаційної адміністрації України.

Стандарт освіти повинен складатися із таких основних частин:

- перелік нормативних областей професійних знань фахівців авіатранспортної галузі, який відповідає вимогам ICAO і JAA;

- зміст нормативних областей знань - навчальних дисциплін;

- навчальні програми та їх тематичні плани, що затверджені Державіаадміністрацією України;

- система тестових завдань, розроблених у відповідності з навчальними програмами та їх тематичними планами, які мають бути затверджені Державіаадміністрацією України;

- автоматизована система контролю і відновлення знань, умінь і навичок авіаційного персоналу при підвищенні кваліфікації, сертифікації та ін.

Впровадження такого стандарту освіти в практичну діяльність авіаційного навчального закладу або центру відповідно до вимог JAR забезпечує уніфікацію освітнього та сертифікаційного процесів і сприяє підвищенню рівня фахової підготовки фахівців авіатранспортної галузі України.

Цікавим прикладом методології надання освітніх послуг фахівцям авіатранспортної галузі є методологія TRAINAIR рекомендована ICAO в якості стандарту підготовки персоналу підприємств авіатранспортної галузі.

Методологія TRAINAIR найчастіше застосовується під час підготовки авіаційних фахівців у галузі аеронавігації, але її принципи можуть застосовуватися процесам підготовки, перепідготовки та організації методичного забезпечення підготовки фахівців різних напрямів (спеціальностей) авіатранспортної галузі.

Програма TRAINAIR - це елемент програми ICAO з навчання. Мережа навчальних центрів членів програми TRAINAIR постійно зростає. Програма TRAINAIR також має центральний підрозділ TRAINAIR (TCU), що входить до складу аеронавігаційного бюро ICAO, бібліотеку-фонд стандартизованих навчальних пакетів, так званих, типових учбово-методичних розробок (ТУМР), що обслуговує центральний підрозділ [1].

Всі навчальні центри (тренінг-центри), що беруть участь у програмі TRAINAIR проводять розробку навчальних курсів за методологією TRAINAIR, а потім у вигляді ТУМР розміщують їх у загальній бібліотеці. Кожен учасник програми TRAINAIR має можливість одержати з бібліотеки та використовувати у своїй діяльності будь-які ТУМР.

Методологія TRAINAIR складається з наступних стандартизованих компонентів:

- система документування і звітності в процесі розробки ТУМР;

- процедури розробки, адаптації, вдосконалення і поширення ТУМР;
- процедуру відбору і підготовки персоналу для розробки ТУМР;
- процедуру оцінки якості розробки ТУМР;
- набір матеріалів, що мають входити у ТУМР.

Впровадження методології TRAINAIR у діяльність навчального закладу

авіатранспортної галузі означає організацію системи управління якістю в таких напрямках діяльності як:

- підготовка персоналу для розробки навчальних курсів (дисциплін);
- розробка і впровадження навчальних курсів (дисциплін);
- підготовка інструкторів з навчання фахівців.

Система менеджменту якості підготовки фахівців авіатранспортної галузі за вимогами програми TRAINAIR за своїми характеристиками у повній мірі відповідає вимогам стандарту ISO 9001. Таким чином впровадження методології TRAINAIR у функціонування установи післядипломної освіти є інтегральною частиною загального процесу менеджменту якості в рамках стандарту ISO 9001.

Будь-які навчальні курси (дисципліни), за якими проводиться навчання на базі ТУМР TRAINAIR характеризуються наступними властивостями:

- всі матеріали необхідні для проведення курсу (основний конспект слухача, плани занять, тестові завдання, вправи, роздаткові матеріали т. ін.) у готовому вигляді отримуються у вигляді ТУМР;
- всі курси вже успішно апробовані;
- матеріали курсів визнані центральним підрозділом TRAINAIR та вважаються виконаними у відповідності зі стандартами TRAINAIR;
- курси орієнтовані на фахівців з певним профілем роботи;
- курси орієнтовані на вирішення конкретних завдань та за своєю природою є певними професійними тренінгами.

Викладання курсів на базі ТУМР TRAINAIR орієнтоване на здобуття фахівцями конкретних інтелектуальних або психомоторних навичок. Це визначає чітку професійну спрямованість усіх елементів курсу та забезпечує економічну ефективність організації процесу навчання. Однак такі властивості курсів на базі ТУМР TRAINAIR обмежують застосування методології TRAINAIR у базовій вищій (академічній) освіті в галузі цивільної авіації із-за обмеженої інформативності та суворої спрямованості на формування у фахівців практичних навичок.

Висновки. З вищезазначеного зрозуміло, що стратегія розвитку ЗПО або навчального центру у галузі цивільної авіації, яка передбачає використання стандартів ISO 9001, потребує впровадження методології TRAINAIR. З точки зору підвищення ефективності використання ресурсів ЗПО рекомендується послідовне впровадження методології TRAINAIR і системи менеджменту якості на базі стандартів ISO 9001. Це обумовлено двоїстою природою методології TRAINAIR як спеціалізованого стандарту

ІСАО в сфері підготовки фахівців авіатранспортної галузі з одного боку та елементу стандартизації відповідно до вимог ISO 9001 з іншого.

Список використаних джерел

1. Стандартизация качества авиационного обучения. Новости авионавигации: Международное издание. [Текст] - август 2002. - №24. - с. 16-17.
2. "Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні", затверджені Наказом Міністерства транспорту і зв'язку України 07.12.1998 №486 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України 29.12.1998 №833/3273.
3. "Керівництво з підготовки авіаційних спеціалістів" затверджене Укравіатрансом К.: УДУСЦ ЦА, 2002.
4. "Стандарт освіти", затверджений Укравіатрансом. К. УДУСЦ ЦА, 2002.
5. Вимоги Об'єднаної європейської авіаційної влади (JAA) - JAR-OPS 1.
6. Стандартизация качества авиационного обучения. Новости авионавигации. [Текст] Международное издание, выпуск № 24, август 2002, с. 16-17.